

Kontrbasta Arşe Kullanım Bölgesine Göre Uygulanan Genişletilmiş İcra Tekniklerinin Rebecca Saunders'ın Fury Eseri Çerçevesinde İncelenmesi *

Examining The Extended Performance Techniques Applied According To The Bow Usage Area On The Double Bass Through Rebecca Saunders' Fury

ÖZET

Tını, perde (pitch) veya sesin şiddetinden (volume) bağımsız olarak sesin ayırt edici işitsel niteliğidir. 20. Yüzyılın ikinci yarısından günümüze kontrbas repertuarı incelendiğinde, diğer çalgılarda olduğu gibi kontrbasta da farklı tınlar elde edebilmek için genişletilmiş icra tekniklerinin sıklıkla kullanıldığı ve bu teknikleri içeren eserlerin sayıca arttığı görülmektedir. Bu çalışmada; arşe kullanım bölgesine göre uygulanan genişletilmiş icra tekniklerinin işitsel nitelikleri ve performans uygulamaları ortaya konarak, İngiliz besteci Rebecca Saunders'ın (1967) 2005 yılında yayımladığı "Fury" başlıklı solo kontrbas eserinde bu teknikleri kullanımı ve bu tekniklerin kompozisyona yansılmasının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Besteci ile yapılan görüşme ile kontrbasta genişletilmiş icra teknikleri kullanımı ve bu tekniklerin bestecinin kompozisyon anlayışındaki yeri hakkındaki bilgi, deneyim ve görüşleri ortaya konmuştur. Besteci eserde arşe kullanım bölgesine göre uygulanan genişletilmiş icra tekniklerinden "Sul Tasto", "Sul Ponticello", "Sub Ponticello" ve "Flautando" tekniklerini kullanmış ve yaptığı ek açıklamalarla bu teknikleri detaylandırmıştır. Bestecinin kullandığı bu teknikler ile elde edilen tını zenginliğini yakalayabilmek ve ifade edebilmek için kontrbas icracısının yoğun ve detaylı bir teknik çalışma yapmasının gerektiği görülmektedir. Genişletilmiş icra tekniklerinin, besteci tarafından nasıl ve ne şekilde kullanıldığının saptanması ve açıklanmasıyla, kontrbas icracıları bu tekniklerle ilgili daha detaylı bilgi sahibi olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kontrbas, Genişletilmiş İcra Teknikleri, Arşe Kullanım Bölgesi, Rebecca Saunders, Fury.

ABSTRACT

Timbre is the distinctive aural quality of sound, independent of pitch or volume. From the second half of the 20th Century to the present when the double bass repertoire is analysed, it is seen that extended performance techniques are frequently used to obtain different timbres on the double bass, as in other instruments and the number of works containing these techniques has increased. In this study; it was aimed to reveal the aural qualities and performance applications of extended performance techniques applied according to the area of use of the bow and to analyse the use of these techniques in the solo double bass piece "Fury" published by the British composer Rebecca Saunders (1967) in 2005 and to analyse the reflections of these techniques on the composition. Through an interview with the composer, the composer's knowledge, experience and opinions about the use of extended performance techniques on double bass and the place of these techniques in the composer's understanding of composition were revealed. In the piece, the composer used "Sul Tasto", "Sul Ponticello", "Sub Ponticello" and "Flautando" techniques, which are among the extended performance techniques applied according to the region of bow usage, and detailed these techniques with additional explanations. In order to be able to capture and express the richness of timbre obtained with these techniques used by the composer, it is seen that the double bass player needs to make an intensive and detailed technical study. By determining and explaining how and in what way the composer used the extended performance techniques, double bass players will be able to have more detailed information about these techniques.

Keywords: Double Bass, Extended Performance Techniques, Region of Bow Usage, Rebecca Saunders, Fury.

GİRİŞ

Kontrbasta Genişletilmiş İcra Tekniklerine Genel Bakış

Kontrbas icrasının, 20. Yüzyılın ikinci yarısı özellikle 1970'lerden bu yana genişletilmiş icra tekniklerinin kullanıldığı çalgı repertuarında zengin bir içerik sergilemeye başladığı görülmektedir. Geniş ve büyük gövdesi

* Bu makale, 1. yazarın Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırladığı "1970-2020 Yılları Arası Kontrbas İçin Yazılan Solo Eserlerin Genişletilmiş İcra Teknikleri Açısından İncelenmesi" adlı doktora tez çalışmasının bir bölümüdür.

¹ Öğr. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi ABD, Samsun, Türkiye.

² Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Müzik ve Sahne Sanatları Bölümü, Duysal (Ses) Sanatları Tasarımını ABD, İstanbul, Türkiye.

H. Özgür Akkor ¹
Koray Sazlı ²

How to Cite This Article

Akkor, H. Ö. & Sazlı, K. (2024). "Kontrbasta Arşe Kullanım Bölgesine Göre Uygulanan Genişletilmiş İcra Tekniklerinin Rebecca Saunders'ın Fury Eseri Çerçevesinde İncelenmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 10(3): 382-390. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11396810>

Arrival: 25 April 2024
Published: 30 May 2024

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

perküsif teknikler (Percussive Techniques) için, uzun ve kalın telleri ve arşe kullanımı ile arşe kullanılarak (Bowing Techniques) ve parmakla çekerek (Pizzicato Techniques) icra edilen teknikler ve doğuşkan teknikleri (Harmonic Techniques) kullanımı bakımından icra pratiklerinde çeşitlilik ve tını zenginliği sağlar. Genişletilmiş icra teknikleri (Extended Techniques), bir çalgı üzerinde etkileyici müzikal sesler ve tınılar üretmenin yeni yollarıdır. Standartlaşmış teknikler, çalgının tam ifade yetenekleri ile karşılaştırıldığında büyük ölçüde sınırlı kalmaktadır. “Kontrbas icrası, 1960'lardan bu yana modern repertuarda sıklığı artan "genişletilmiş" tekniklere çok uygundur. 1960'larda ve 70'lerde geleneksel olmayan icra unsurları içeren bestelerdeki artış, Bertram Turetzky'nin (d. 1933) 1959'da bestecilerden kontrbas için yeni müzikler yazmalarını istemesinden kaynaklanmıştır” (Daino, 2010).

Besteci ve icracı arasındaki interaktif ilişki, çalgı repertuarlarını oldukça zenginleştirmiş ve bu sayede birçok yeni icra tekniği icra pratiklerinde yer almaya başlamıştır. Hatta bu tekniklerden bazıları artık standart çalım tekniği olarak anılmaktadır. Standart notasyonun dışına çıkmış, bu yeni tekniklerin ifadesini sağlayan farklı notasyon kullanımları ortaya çıkmıştır. Bu kullanımın besteciden besteciye fark gösteren bir nitelik sergilediği anlaşılmaktadır. Kurt Stone (1980), “Music Notation In The Twentieth Century” isimli kitabında bu noktaya değinmiş, ölçü rakamı (time signature) gibi belli başlı yerleşmiş işaretler görülmekte olsa da halen gelişmekte olan bu nota yazımının her besteciye göre değişim gösterdiği gibi her çalgı ve her esere göre de farklılıklar gösterebileceğini dile getirmiştir. “1950'lerden bu yana, geleneksel kontrbas tekniği önemli ölçüde gelişmiştir. Bu kısmen, yeni teknik seviyelerde performans sergileyebilen yetenekli virtüöz ile bu tekniklerin müzikal potansiyellerini kullanabilen besteci arasındaki ilişkiye bağlıdır” (Han Cho, 2010). Eric Danio'ya (2010) göre; Bertram Turetzky 1974'te bestecilerin eserlerine dâhil ettikleri farklı teknikleri anlatan The Contemporary Contrabass'ın ilk baskısını yayınlarken bestecilere daha da ilham vermiş ancak Turetzky'nin bu tekniklere dair açıklamaları işitsel analizlerden ve icra pratiğine dair detaylardan yoksundur. 1970'li yıllardan sonra oluşan bu yönelim, benzeri görülmemiş tınılardan oluşan geniş bir tını paleti ortaya çıkartmıştır. Richard Barret (1959) “Splinter” (2018-2022), Georges Apheris (1945) “Obstinate” (2017-2018), Eric Danio (1988) “Rhythm Studies” (2008), Rebecca Saunders (1967) “Fury” (2005), Stefano Scadonibbio (1956-2012) “Interrogazioni” (2008-2009), Sergey Khismatov (1983) “Wood with Threads” (2012) gibi eserler incelendiğinde bestecilerin genişletilmiş icra teknikleri ile kontrbasta çok farklı tınılar ortaya çıkarttıkları görülmektedir.

Genişletilmiş icra tekniklerinin işitsel nitelikleri, kontrbas icracısının bu teknikleri icra etme yöntemlerine de bağlıdır. Aynı zamanda bir kompozisyonun müzikal anlayışında genişletilmiş tekniklerin etkisi ve katkısı, bestecinin performans gerekliliklerine yönelik anlayışıyla da yakından ilgilidir. Kline'ye göre (2015), bir bestecinin belirli bir çalgıyı keşfetmesinin çeşitli yolları arasında en yaygın olanı, bestecinin daha önce ortaya konmuş ve performansta etkili olmuş müzik eserlerini ve bu eserlerde kullanılan teknikleri incelemesidir. Arşe kullanılarak (arco) ve parmakla çekerek (pizzicato) uygulanan çalım tekniklerinin geleneksel birçok çeşidi mevcuttur. Bu tekniklerin çoğu kontrbas icracıları ve besteciler tarafından standartlaşmış ve tanınır hale gelmiştir.

Genişletilmiş icra teknikleri üzerine mevcut kaynakların ve bazı performans uygulama önerilerinin literatürde çok kısıtlı olduğu görülmektedir. Knox'a göre (2018), genişletilmiş icra tekniklerinin, bazı istisnalar dışında konvansiyonel müzik eğitimini benimsemiş çoğu konservatuarda çalgı eğitiminde standartlaşmış icra teknikleri içerisinde değerlendirilmediği görülmektedir. Bu çalışma, kontrbasta arşe kullanım bölgesine göre uygulanan genişletilmiş icra tekniklerinin incelenmesini, açıklanmasını, değerlendirilmesini ve kompozisyondaki yansılarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Kontrbas için genişletilmiş icra tekniklerini öğrenmek, kontrbas icracılarının müzik yapımında ifade gücünü artırmasının bir yoludur. Bu sayede kontrbas için bestelenmiş yeni eserleri daha iyi anlayabilecek ve yorumlayabileceklerdir. “Kontrbas icracıları olarak, kontrbas çalmayan bestecilere kontrbas repertuarına farklı boyutlar ve kompozisyon teknikleri kazandırmaları için ilham vermek, bunlar potansiyel olarak idiyomatik olmasa bile, bizim yararımıza olacaktır” (Meyer, 2018).

Kontrbasta Arşe Kullanım Bölgesine Göre Uygulanan Genişletilmiş İcra Teknikleri

Arşe kullanımı ile ses üretilmesi kontrbas icrasında en geleneksel tekniklerin başında gelmektedir. Keman, viyola ve viyolonsel ile benzer şekilde, arşe yoluyla ortaya çıkartılan ses kontrbasta sıcak ve ifade dolu karakteristik tonunu vermektedir. Tarih boyunca birçok farklı arşe tekniğinin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Ancak bu tekniklerin büyük bir kısmı tınıdan ziyade artikülasyonda değişiklikler yapma amacıyla kullanılmaktadır. Sesin yumuşak mı sert mi çalınacağı, bağlı mı yoksa kesik kesik mi çalınacağı gibi farklılıklar, tınıyı büyük oranda etkileyen değişiklikler değildir. Arşenin kollarıyla yapacağınız bu değişiklikler tınıdan ziyade gürlüğü, şiddeti, uzunluğu veya yumuşaklığı belirtmektedir. Arşeyi yan veya ters bir şekilde tutarak ağaç kısmı ile aynı teknikler uyguladığında bu kez tınının çok farklı bir şekilde değiştiği duyulacaktır.

Gigante'ye (1986) göre besteci ve icracılar genişletilmiş icra tekniklerini kullanırken, bir performans ve icra yöntemi olarak kullanılmaktan ziyade tınısal çeşitlilik ortaya çıkartmak amacı ile bu farklı teknikleri kullanmaktadırlar. Kontrbasta arşe genel olarak üç temel bölgede konumlandırılarak ses üretilir. Natural (Normale), Sul Tasto, ve Sul Ponticello. “Natural (Normale, Ordinary..) kullanımında arşe, klavye ve köprünün arasında kalan orta bölgede kullanılarak alışılmış ve standart tınıyı üretir, arşe kullanımı klavyeye yaklaştıkça ortaya çıkan tını Tasto, köprüye yaklaştıkça da Ponticello olarak ifade edilir” (Daino, 2010).

Rebecca Saunders

19 Aralık 1967 yılında Londra'da doğan İngiliz besteci Rebecca Saunders müzik eğitimine Edinburg Üniversitesi'nde keman ve kompozisyon eğitimi alarak başlamıştır. 1991-1994 yılları arasında Almanya'nın Karlsruhe şehrinde Wolfgang Rihm (1952) ile kompozisyon çalıştıktan sonra, 1997 yılında Edinburg Üniversitesi'nde Nigel Osborne'nin öğrencisi olarak doktora eğitimini tamamlamıştır. Besteci özellikle 2000 yılı sonrası verdiği eserler ile adından söz ettirmiş ve Avrupa'nın tanınmış bestecileri arasına girmiştir. Saunders, İngiliz Çağdaş Oda Orkestrası “London Sinfonietta”nın, bestecinin 1999 yılında yazdığı keman ve trompet için ikili konçertosu “Cinnabar” eserinin İngiltere prömiyerini gerçekleştirmesinden sonra bu ülkede daha geniş bir dinleyici kitlesine ulaşmıştır. Sesin tınısal ve mekânsal niteliklerini keşfetme konusundaki farklı ve yenilikçi yaklaşımı, konvansiyonel müzik algısının sınırlarını zorlayan besteleriyle tanınmaktadır. Saunders'ın müziğinde; icracı, müzik ve çalgı arasındaki ilişkilerin yeniden yapılandırıldığı görülmektedir. “Çalgılar, müzik malzemesinin aracı olmaktan ziyade temeli haline gelir. İracılar genişletilmiş icra tekniklerini kullanarak çalgıları üzerinde daha kapsamlı ve özgürce icralar gerçekleştirmektedir” (Adlington, 1999). Eserleri içerisinde genişletilmiş icra teknikleri kullanan besteci, çalgılara yeni ve cesur yaklaşımlar getirmekte, çalgıların ses üretme olanaklarını ve tınısal yelpazesini konvansiyonel müzik anlayışının önüne koymaktadır. Bu yönüyle eserleri, teknik açıdan icracılar için birçok farklı zorluk da barındırmaktadır.

Rebecca Saunders'ın müziği, sınırlı ses malzemesi ile geniş bir tınısal karmaşıklık yaratabilmesi ile karakterize edilen bir nitelik göstermektedir. Melodik yapıyı oluşturan nota grupları, değişik ritmik kalıplar içinde üst üste yinelenirken uyumsuz akorlar oluşturmaktadır. Ses malzemesinin niteliğine büyük önem vermekte olan Saunders, icracının üretmesini istediği her bir efekti tanımlamak için partiyonlarının çoğunda uzun metinsel ve simgesel açıklamalara yer verir. Bestecinin müziğinde bazen tek bir ses bazen de sınırlı bir ses dizisi üzerinden müziğin büyük bölümlerinin oluşturulduğu ve yönetildiği görülmektedir. Bu nedenle müziğindeki gelişim ve detaylandırma geleneksel ses yöntemlerinden ziyade sonorite ve doku tarafından belirlenir. Müziğinde ortaya çıkartmak istediği öğeler; çalgı renkleri, dinamikler, artikülasyonlar, farklı dokular ve perküsif idiomlardır. Eserlerinde ve açıklayıcı notlarında sıkça rastlanan “klangfarbe” yaklaşımı bestecinin bu yönünü göstermektedir. “Saunders'ın kompozisyonlarında dikkat çeken bir diğer unsur, sesin dolaysızlığı ve doğrudanlığıdır. Dinleyiciyi veya yorumcuyu altta yatan bir anlam veya ifadeyi arama bağlamından koparma eğilimindedir” (Adlington, 1999).

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, kontrbasta arşe kullanım bölgesine göre uygulanan genişletilmiş icra tekniklerinin Rebecca Saunders'ın “Fury” eseri çerçevesinde incelenmesi bağlamında yapılan değerlendirmeler ve elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerinden betimleme yoluyla sunulmuştur.

Çalışma Grubu

Çalışmada Rebecca Saunders'ın solo kontrbas eseri “Fury” içerdiği genişletilmiş icra teknikleri açısından analiz edilerek arşe kullanım bölgesine göre uygulanan tekniklerin incelenmesi amaçlandığı için Çalışma grubu katılımcı ve dokümandan oluşmaktadır.

1. Katılımcı: Araştırmada Rebecca Saunders'ın arşe kullanım bölgesine göre uygulanan genişletilmiş icra teknikleri kullanımının kompozisyon anlayışındaki yeri hakkındaki görüşleri incelenmek istendiği için besteci çalışmanın katılımcısını oluşturmaktadır.
2. Doküman/Çalışma materyali: Besteciye ulaşıp gerekli izinler alınarak, eser partiyonu çalışmaya katkıda bulunmak amacıyla yayınevi aracılığı ile (Edition Peters) araştırmacıya gönderilmiştir. Rebecca Saunders'ın solo kontrbas eseri “Fury” çalışma materyalini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanabilmesi için öncelikli olarak Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan etik kurul raporu (01.04.2024) alınmıştır. Konu ile ilgili Türkiye'de ve yurt dışında yapılmış yüksek lisans ve doktora tezleri, dergi, kitap ve makalelerden ulaşılabilenler incelenmiştir. Araştırmada; kaynak tarama, doküman ve içerik analizinden elde edilen bilgiler derlenerek, kontrbasta arşe

kullanım bölgesine göre uygulanan genişletilmiş icra tekniklerinin neler olduğu, nasıl gösterildiği ve uygulandığı ortaya konmuştur. Besteciye ulaşıp gerekli izinler alınarak, eser partiyonu çalışmaya katkıda bulunmak amacıyla yayınevi aracılığı ile (Edition Peters) araştırmacıya gönderilmiştir. Rebecca Saunders'ın solo kontrbas eseri "Fury" içerdiği genişletilmiş icra teknikleri açısından analiz edilerek arşe kullanım bölgesine göre uygulanan teknikler çalışmada incelenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak hazırlanan sorular ile bestecinin görüşleri alınmış, bu tekniklerin bestecinin kompozisyon anlayışındaki yeri ve esere yansısı araştırılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada, doküman ve içerik analizinden elde edilen bilgiler sınıflandırılarak ve örnekler ile açıklanarak verilmiştir. Rebecca Saunders'ın "Fury" eserinde kullandığı genişletilmiş icra teknikleri içerisinde, arşe kullanım bölgesine göre uygulanan genişletilmiş icra tekniklerinin neler olduğu, nasıl gösterildiği, ifade edildiği ve uygulandığı, bestecinin bu teknikleri kullanımının kompozisyon anlayışındaki yeri ortaya konmuştur.

BULGULAR

Rebecca Saunders'ın "Fury" Eserinde Kullandığı Arşe Kullanım Bölgesine Göre Uygulanan Genişletilmiş İcra Teknikleri

Rebecca Saunders'ın solo kontrbas için bestelediği ve 2005 yılında yayımladığı "Fury" eserinin açıklayıcı notlar bölümünü incelendiğinde, bestecinin "Sul Tasto (s.t.)" ve "Sul Ponticello (s.p.)" tekniklerini kullandığı ve Sul Ponticello tekniğinde eklediği gürülük ifadeleri ile yaratmaya çalıştığı efektleri açıkladığı görülmektedir. Besteci burada "pp" ve "ppp" ile yazılan tonun üst tonlarını ortaya çıkartacak kadar hafif çalınacağını belirtmiştir. "p" ve "f" ifadeleri ile sesin bozulması ve gürültü içeriğinin artacağını belirtir. "ff" ifadesi ile ise tamamen gürültü ortaya çıkartılacağını belirtmektedir. "1/2 s.p." ifadesi ile besteci Sul Ponticello tekniğinde renklendirmeler yapacağını, yazılan tonların aynı şekilde çalınabileceğini ama gürültü niteliğinde kalacağını, üst tonların ise baskın olmayacak şekilde duyulacağını istemektedir.

s.t.	Sul tasto.
s.p.	Sul pont.: a. at <i>pp/ppp</i> , hear overtones - written tone inaudible; b. <i>p-f</i> distortion and noise content grow; c. at <i>ff</i> complete "noise".
½-s.p.	SP-colouring, but at all dynamics written tone remains audible and noise/overtone content is heard but not dominant.
s.p. → st.	Gradual and constant change of timbre.
<i>flaut.</i>	<i>Flautando</i> - very fast and light bow stroke.

Şekil 1: Rebecca Saunders "Fury" (2005) solo kontrbas eseri, bestecinin arşe kullanım bölgesine göre kullandığı genişletilmiş icra tekniklerinin gösterilişi ve açıklamaları

Natural (Normale-Ordinario)

Arşenin klavye ile köprü arasında kalan orta bölgede kullanılmasıyla ses üretme tekniğidir. Natural, Normale ve Ordinario terimleriyle ifade edilmektedir. Eserlerde bu terimlerin yanı sıra kısaca "Ord." olarak kullanıldığı da görülmektedir. Tel gerginliğinin orta seviyede olduğu bu bölge kontrbas icracılarının en sık kullandığı alandır.

Şekil 2: Rebecca Saunders "Fury" (2005) solo kontrbas eseri, "Ordinario (Ord.)"

Besteci Şekil 2'de görüldüğü gibi eserin yirminci ölçüsünde Sul Ponticello tekniğinde arşenin köprüye yakın bölgede kullanımından orta (ord.) bölgede kullanımına geçişi belirterek, tınının aynı sesler üzerinde yumuşatılacağını ifade etmektedir.

Şekil 3: Rebecca Saunders “Fury” (2005) solo kontrbas eseri, “Natural (Ord.)”

Saunders şekil 3’te görüldüğü üzere eserin yüz yirmi ikinci ölçüsünde çalınacak seslerin kontrbasın klavye ve köprü kısımları arasında kalan orta bölgede (ord.) seslendirileceğini ve yazılan notaların sıcak ve sakin duyurulması gerektiğini ifade etmektedir.

Sul Tasto

Sul Tasto arşenin klavyeye çok yakın veya klavyenin üzerinde kullanılmasıyla ses üretme tekniğidir. Tasto tınısı hafif ve yumuşaktır. Ataklar belirgin değil ve incedir. Arşe, klavyenin ne kadar yukarısına yerleştirilirse, tellerin bulunduğu düzlem köprüden uzaklaştıkça sığlaşacağı için sağ el açısının doğruluğu da o oranda artmalıdır. Sul Tasto tekniğinin kullanımı ile istenilen sesin hafif ve yumuşak, perdelerin belirsiz bir şekilde tını üretmesidir.

Şekil 4: Rebecca Saunders “Fury” (2005) solo kontrbas eseri, “Sul Tasto”

Şekil 4’te görüldüğü gibi besteci eserin yüz yirmi birinci ölçüsünde, öncesinde Sul Ponticello ve devamında Flautando tekniklerini kullanmıştır. Yüksek, cızırtılı ve distorsiyonlu üst tonlar ortaya çıkartacak tınıları üreten köprüye yakın bölgeden, klavyeye yakın kısma arşe kullanımına geçiş yapılarak (s.t.), Sul Tasto tekniğinin sıcak ve sakin uygulanması ile daha yumuşak ve sakin bir ses ve tını elde edilmesini istemektedir.

Sul Ponticello

Sul Ponticello arşenin köprüye yakın bölgede kullanılmasıyla ses üretme tekniğidir. Ponticello tekniğinde çok daha sert kirlı, cızırtılı ve distorsiyonlu bir tını ortaya çıkmaktadır. Arşe köprüye yaklaştıkça, üst sesler çok net bir şekilde ortaya çıkar ve temel ses hiç duyulmayabilir. Ponticello tekniğinde tını, yayın hızına ve tellere uygulanan basınca bağlı olarak büyük ölçüde değişebilmektedir. Çoğu zaman ortaya çıkartılacak perdeler ve üst sesler tahmin edilemez ve bu belirsizlik köprüye olan mesafe azaldıkça artmaktadır.

fury (2005)
for double bass solo

Rebecca Saunders (* 1967)

[♩ = 60 - 69]

v non vib. II

(III:)

(III:)

s.p. flaut.

½ s.p. flaut.

mp f pp ppp sempre

6

sub. vib. sub. ord.

sub. p mp

Şekil 5: Rebecca Saunders “Fury” (2005) solo kontrbas eseri, “Sul Tasto, Sul Ponticello ve ½ s.p.”

Yukarıda görüldüğü gibi Saunders, esere Scordatura düzeninde ikinci tel olan do diyez teli ile vibratosuz bir başlangıç yapmış ve “II” rakamını kullanarak bu notanın açık telde olacağını belirtmiştir. Sessizlikten başlayan bir “Crescendo” ile ikinci ölçü ortasında eklenen re notasının üçüncü tel olan la telinden basılması gerektiğini “III” rakamı ile göstermiş, “Decrescendo” ile sessizliğe geri döndükten sonra “Sul Ponticello” ve “Flautando” tekniklerinin birlikte kullanımı ile yayın köprüye yakın bölgede çok hafifçe kullanımıyla ikinci telde uzun (telin izin verdiği) bir “Glissando” yapılacağını belirtmiştir. Besteci bu tekniklerin birlikte kullanımı ile birlikte tellerin en gergin olduğu Sul Ponticello bölgesinde çok hafif ve belirsiz bir baskı ile arşe kullanımı yoluyla ses yüksekliği fazla olmadan yayın kendi sesiyle (gürültüsüyle) birlikte üst tonların ortaya çıkmasını istemektedir. Beşinci ölçüde sol anahtarında yazılan fa diyez notası, bir bakıma ikinci telde yaptığımız Glisando ile ulaşacağımız son sesi de bize göstermektedir. Saunders bunu ölçü sonunda “1/2 s.p.” ifadesi ile göstermiştir. Üst bölgelerde ortaya çıkan üst tonlardan elde edilen aynı notaya kadar Glisando yapılacaktır.

44

vib.

3

s.p. I II

viol. LH II

batt. pizz. > >

sub. ord. s.p. sub. ord.

s.p. distort!

molto vib. (□ V □ V) (□ V)

LHS I II

f sff sub. pp fp f fff ff sempre

LHS

Şekil 6: Rebecca Saunders “Fury” (2005) solo kontrbas eseri, “Sul Ponticello”

Yukarıda görüldüğü gibi Saunders kırk beşinci ölçünün son vuruşunda notaların vurgu gibi hissedilen bir vibrato ile çalınıp ardından vibratonun kesilerek kırk altıncı ölçüde Sul Ponticello ve Molto Vibrato ile adeta hareket eden üst tonların elde edilmesini amaçlamaktadır.

Sub Ponticello

Sub Ponticello arşenin köprü ve kuyruk arasındaki bölgede kullanılmasıyla ses üretme tekniğidir. Cızırtılı, kirli bir tını ortaya çıkartmakta ve yüksek ses vermektedir.

Şekil 7: Rebecca Saunders “Fury” (2005) solo kontrbas eseri, “Sub Ponticello”

Yukarıda görüldüğü gibi Saunders, yirmi beş, yirmi yedi ve yirmi dokuzuncu ölçülerde Sub Ponticello tekniğinin kullanımını sergilemektedir. Yirmi yedinci ölçüde besteci Scordatura düzenine göre hazırladığı beş telli kontrbasın en kalın teli olan sol bemol sesi üzerinde Sub Ponticello ve Flautando tekniklerini beraber kullanarak yayın kendi gürültüsüyle birlikte karanlık ve sert bir tını yaratmak istemektedir.

Şekil 8: Rebecca Saunders “Fury” (2005) solo kontrbas eseri, “Sub Ponticello”

Şekil 8’de anlaşıldığı üzere, besteci eserin altmış sekizinci, yetmiş beşinci ve yetmiş dokuzuncu ölçülerinde Sub Ponticello tekniğini kullanarak yüksek ve distorsiyonlu bir tını ortaya çıkartmak istemektedir.

Flautando

Flautando tekniğinde arşenin hafif ve baskısız kullanılmasıyla flüt sesini andıran bir tını ortaya çıkartılmaktadır. Bu teknikte arşe genellikle köprüden uzak klavyenin bittiği veya biraz üzerinde olan bölgede kullanılır. “Yay gürültüsü olarak tanımlanabilecek yayın çekilmesiyle kılların tel üzerinde çıkardığı ses klavye üzerinde daha belirgin hale gelir” (Daino, 2010).

Şekil 9: Rebecca Saunders “Fury” (2005) solo kontrbas eseri, “Flautando”

Şekil 9’da besteci eserin elli ikinci ölçüsünde fa diyez notasının natural bölgede (ord.), hafif bir vibrato ile çalınacağını, devamında ise aynı bölgede Flautando tekniği ile sesin şiddetinin giderek etkisini yitireceğini ve sessizliğe kadar tını ve sesin aynı nota üzerinde değişiminin gerçekleşmesini istemektedir.

Rebecca Saunders’ın Kontrbasta Genişletilmiş İcra Teknikleri Hakkındaki Bilgi, Deneyim ve Görüşleri

Arşe kullanımı ile Besteci ile e-posta yoluyla yapılan görüşmede, eserde kullandığı genişletilmiş icra teknikleri ile ilgili bilgi ve deneyimleri, kompozisyon anlayışı içerisinde bu tekniklerin yansılar hakkında görüş ve düşünceleri alınmıştır.

Kontrbasta genişletilmiş icra teknikleri ile ilgili bilgi ve deneyimini nasıl kazandığı sorusuna Saunders şu yanıtı vermiştir:

“Yıllar boyunca çeşitli kontrbasçılarla çalışarak çalgıyı keşfettim. Örneğin beş telli kontrbasların özel “sound” ve özelliklerini, caz ve doğaçlama tekniklerini inceledim. Bir basçı ile en kalın telin skordatura düzenini ve bunun sonucunda ortaya çıkan, o tele uygulanan darbelerle elde edilen tınıları, bir diğeri ile birçok pizzicato tekniği kullanılarak elde edilen çok sayıda tınısal ses malzemesini, bir diğeri ile yoğun ifadeli legato tekniğini kullanarak elde ettiği ses malzemesinin olasılıklarını keşfettim.”

Kontrbas için yazdığımız solo eserlerinizde kullandığınız genişletilmiş icra teknikleri kompozisyon anlayışınızın temelini mi oluşturmakta sorusuna besteci şu yanıtı vermiştir:

“Bence eserlerimi inceleyerek bu soruya kendiniz cevap verebilirsiniz. Belki de önce kendinize şu soruyu sormanız faydalı olabilir: genişletilmiş teknik tam olarak nedir ve çalışmalarınızda nasıl çerçevelenir?”

Eserlerinizde kullandığınız genişletilmiş icra teknikleri, yorumculara eserinizin deşifre ve çalışma sürecinde zorluklar yaratmakta mıdır sorusuna Saunders’ın verdiği yanıt şu şekildedir:

“Solo eserler doğaları gereği genellikle virtüoziktir. Bir icracının teknik açıdan sınırlarını keşfetmesi ve çalgısına yeni sesler ve yaklaşımlar getirmeye çalışması da bir zorluktur. Bir icracının çalgısıyla on yıllar boyunca çalıştığını düşünürseniz, bunun her zaman, yeni yaklaşımların, seslerin ve tekniklerin keşfedilmesinin heyecan verici olduğu bir ilişki olduğunu hayal edebilirsiniz. "Zorluklar" kelimesi olumsuz bir yargıyı ifade etmektedir. Bence virtüözite heyecan vericidir ve solistler zorlukları sever. Virtüöz müziğin yarattığı enerji dinleyiciye taşınır ve bu duygusal olarak büyüleyici ve heyecan verici olabilir. Orkestra eserlerinde kullandığım sesler bunun aksine çoğunlukla düzdür, bu farklı bir prova sürecidir ve bu nedenle farklı bir yaklaşım gerektirir.

Yirminci ve Yirmi Birinci Yüzyıl kontrbas repertuarında kullanılan ve büyük bir dağarcık oluşturmaya başlayan genişletilmiş icra teknikleri hakkındaki düşüncelerini besteci şu şekilde ifade etmiştir:

Büyüleyici. Ancak bu çok geniş ve açık bir soru ve repertuarın çok çeşitli yönlerini keşfetmek için daraltılması gerekiyor. Temel olarak şunu söyleyebilirim ki, kontrbas son yıllarda, daha modern teknikler konusunda uzmanlaşmış öğretmenler sayesinde, caz ve doğaçlama sahnesinin çalgıyı derinlemesine keşfetmesi ve birçok çağdaş topluluğun çalgıyı vazgeçilmez kılması sayesinde çok daha çeşitli ve virtüöz bir çalgı haline gelmiştir.

İngiltere’de yayımlanan Tempo dergisinin 2016 yılında Saunders ile yaptığı röportajda besteci, “eser yazma sürecinde temel prensipleriniz nelerdir” sorusuna şu cevabı vermiştir:

Müziğin içerisinde düşüncelerden ve fikirlerden bağımsız olarak tını ve seslere odaklanırım. Bir çalgı için müzik yazmadan önce o çalgıyı keşfetmek için icracı ile yakın bir çalışma yaparım. Beste yapma eylemini tek başıma gerçekleştirebileceğim bir şey gibi görünmüyor. Müzisyenlerle kapsamlı bir şekilde çalışmak, sesleri, tınıları ve sesin fiziki sınırlarını keşfetmek beste yapma sürecinin kritik bir parçası. Bir icracı ile çalgı arasındaki ilişkide olağanüstü samimi ve büyüleyici bir şey var ve bunu gözlemlemek büyüleyici. Çok sayıda müzisyenle, onların çalış stilleri ve virtüöziteleri ile ilgili çalışma ilişkileri geliştirdim. Çalgıların icra pratiklerinin ve fiziksel özelliklerinin sınırları benim için çok önemli.

SONUÇ

Araştırmada, genişletilmiş icra tekniklerini eserlerinde sıkça kullanan İngiliz besteci Rebecca Saunders’ın solo kontrbas için yazdığı ve 2005 yılında yayımlanan “Fury” başlıklı eserinde kullandığı genişletilmiş icra teknikleri ele alınmıştır. Arşe kullanım bölgesine göre “Sul Tasto”, Sul Ponticello”, “Sub Ponticello” ve “Flautando” tekniklerinin incelenmesi ve kompozisyon anlayışının temelini dair bestecinin görüşleri alınarak yapılan analizler ile ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir. Eser içerisinde kullanılan genişletilmiş icra tekniklerinin tanımlanması, gösteriliş ifade ve şekilleri eser içerisinden örnekler ile ortaya konmuştur.

Bestecinin görüşme sorularına ve kendisiyle yapılan röportajlarda verdiği yanıtlardan yola çıkarak, kontrbasta genişletilmiş icra teknikleri hakkındaki bilgi ve deneyiminin oluşmasında kontrbas icracıları ile birlikte çalışmasının etkili olduğu görülmektedir. Besteci ortaya çıkartmak istediği tını ve sesler için kullandığı genişletilmiş icra tekniklerini açıklama notları bölümünde detaylandırarak icracılar için bir kılavuz oluşturmuştur. Bu tekniklerin kullanımında bestecilerin özel açıklamaları icracıların teknikleri doğru anlamaları ve kullanmaları açısından önem taşımaktadır. Eser içerdığı genişletilmiş icra teknikleri açısından incelendiğinde, kompozisyon anlayışının temelinde bu teknikler ile elde edilen tını paletinin ve ses efektlerinin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu teknikleri içeren çağdaş kompozisyonların icracılar için bir takım zorluklar içermesine rağmen çalgıda yeni tını ve sesler elde etmede yenilikler içerdığı görülmektedir. İcra pratiklerinde zorluklar içermesine rağmen bu tekniklerin kullanımıyla çalgının fiziksel sınırları ve tını paleti zenginliğinin keşfedilmesini Saunders icracının çalgıyla olan ilişkisi açısından heyecan verici bulmaktadır.

Bestecinin “Fury” başlıklı eserinde kontrbasta “Sul Tasto” tekniğini ve bu bölgede arşe kullanımını, net ve belirgin olmayan sesler ve üst tonları elde etmek amacıyla kullandığı görülmektedir. Saunders’ın “Sul Tasto” ve “Flautando” tekniklerini özellikle hafif şekilde tınının zayıflayıp sesin kaybolmaya yaklaştığı bir geçiş için birlikte kullandığı anlaşılmaktadır. “Sul Ponticello” ve “Sub Ponticello” tekniklerini ise cızırtılı, kirli ve distorsiyonlu ses ve tınlar elde etmek için kullanmaktadır. Bu tekniklerde arşenin köprüye yakın veya köprü ve kuyruk arasında kalan bölgede kullanımı tahmin edilemez farklı sesler ortaya çıkartmakta, bu ses ve tınların bestecinin müzikte yaratmak istediği karmaşa ve kaos etkisini güçlendirdiği sonucuna varılmaktadır. Yirmi Birinci Yüzyılda kontrbas için yazılan solo eserlerde genişletilmiş icra tekniklerini içeren eserlerin sayısının gittikçe arttığı ve bestecilerin bu teknikleri eserlerinde sıklıkla kullandığı, bu teknikleri içeren güncel repertuarın gün geçtikçe zenginleştiği görülmektedir. Bu tekniklerin anlaşılmasına yönelik yapılacak çalışmalar önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Adlington, R. (1999). *The Music of Rebecca Saunders: Into the Sensuous World*. The Musical Times Publications Ltd., Autumn, Vol. 140, No. 1868 (Autumn, 1999), 48-56.
- Cho, H. H. (2010). *Double Bass: Transcribed and Contemporary Repertoire*, Dissertation Submitted in Partial Satisfaction of the Requirements for the Degree Doctor of Musical Arts in Contemporary Music Performance University Of California, San Diego, 2-3.
- Daino, E. (2010). *The Double Bass: A Technical Study Of Timbre*. Faculty of the University of Delaware in partial fulfillment of the requirements for the degree of Honors Bachelor of Music in Music Theory and Composition, 3-4.
- Gigante, C. (1986). *Manual of Orchestral Bowing*. Bloomington: Frangipani Press.
- Kline, M. (2015). *New Compositions For The Double Bass*. Master Degree Of Arts, University Of California, San Diego.
- Knox, G. (2018). *Stretching The String: Embedding Pedagogical Strategies in Extended Techniques Compositions for Strings*. PhD Thesis Middlesex University.
- Meyer, M. (2018). *Contemporary Double Bass Techniques: An Advanced Technical Approach*. PhD Thesis University Of North Texas.
- Stone, K. (1980). *Music Notation In The Twentieth Century; A Practical Guide Book*. New York W. W. Norton.
- Tempo. (2016). Vol. 70, No. 277 (July). Published by: Cambridge University Press. 109-111
- Turetzky, B. (1989). *The Contemporary Contrabass*. Berkeley: University of California Press, 163-178.
- Agnihotri, A., & Bhattacharya, S. (2019). CEO narcissism and internationalization by Indian firms. *Management International Review*, 59(6), 889-918.